

О. В. Гладкий

Панама, Республіка Панама

ПАНАМА, Республіка Панама (República de Panamá) — держава у Центральній Америці, на Панамському перешийку. Межує з [Коста-Рикою](#) на заході, [Колумбією](#) — на сході. Має вихід до Карибського моря на півночі та до Тихого океану на півдні. Площа 75 420 км². Населення 3 928 646 осіб (2021): метиси (65 %), корінні народи (12,3 %; нґобе, куна, ембера та ін.), чорні, або населення африканського походження (9,2 %), мулати (6,8 %), білі (6,7 %). П. — країна демографічних та економічних контрастів. Корінне населення становить найбільшу частку серед бідних і вкрай бідних жителів П., тоді як некорінне сільське населення є успішнішим у подоланні бідності завдяки міграції робочої сили з сільської місцевості в місто. Населення зосереджене в центрі країни, особливо біля Панамського каналу, значна частина живе на крайньому заході, східна третина країни малозаселена. Міське населення складає 68,8 % (2021). Столиця — Панама (1,899 млн осіб, 2021). Найбільші міста (2021): Колон (204 тис. осіб), Давид (124,5 тис. осіб). Адміністративно-територіальний поділ: 10 провінцій, 4 регіони, де проживають корінні народи (комарки). Офіційна мова — іспанська; поширені мови корінних народів, багато панамців є двомовними. Віросповідання: католики (48,6 %), протестанти (30,2 %), інші віряни (4,7 %). Грошова одиниця — бальбоа; як паперову валюту використовують долари США. Форма державного правління — президентська республіка (від 2019 — президент Л. Кортісо). Законодавчий орган — однопалатна Національна асамблея. Діє конституція від 11 жовтня 1972. П. — член ООН, Організації американських держав, Латиноамериканської асоціації інтеграції, ВООЗ.

У давнину територію П. населяли понад 60 індіанських племен. На заході жили індіанці чибча-муїска, які займалися рибальством, полюванням, землеробством і ремеслами, зокрема виготовленням керамічного посуду та золотих прикрас; на сході — кариби, основними видами діяльності яких було полювання і рибальство; на південному сході — чако. На початку 16 ст. завойована іспанцями, які знищили більшу частину корінного населення та завезли для роботи на плантаціях негрів-рабів з Африки. 1538—1821 П. перебувала під владою Іспанії і стала частиною віце-королівства Перу разом з усіма іншими володіннями Іспанії в Південній Америці. Від 1821 — у складі Великої Колумбії, від 1831 — Нової Гранади (від 1886 — Колумбія). 1903 П. відокремилася від Колумбії, однак згодом потрапила у залежність від США, підписавши договір, за яким «поступилася»

частиною своєї території для будівництва та експлуатації міжокеанського каналу (1904—14). США неодноразово здійснювали інтервенції на територію П. 1977 підписано 2 нових договори зі США, що замінили договір 1903 про статус Панамського каналу. В наступні десятиліття державі були передані певні частини цього каналу. Генерал М. Нор'єга, який правив країною від 1983, у 1988 був звинувачений США у зв'язках із наркомафією. 1989 він оголосив себе лідером на виборах, а перемогу опозиції недійсною, був оголошений стан війни з США. 20 грудня 1989 США розпочали військову операцію у П., наслідком якої стала відставка М. Нор'єги і прихід до влади Г. Ендари Галімані. Панамський канал, територія навколо нього, залишки військових баз США були передані П. до кінця 1999.

Близько половини території П. займають гори (Кордильєри до 3475 м заввишки, вулкан Бару), решта — низовинні узбережжя. Клімат тропічний морський з тривалим сезоном дощів (від травня до січня), короткий сухий сезон (від січня до травня). Середньомісячні температури — від +25° до +28 °С, середньорічна кількість опадів — 3500 мм. Природні ресурси: мідь, червоне дерево, гідроенергетика, креветки. Структура землекористування (2018): сільськогосподарські землі — 30,5 %, рілля — 7,3 %, постійні посіви — 2,5 %, постійні пасовища — 20,7 %, ліс — 43,6 %. Переважають вічнозелені ліси, на південному заході — савана та листопадні ліси.

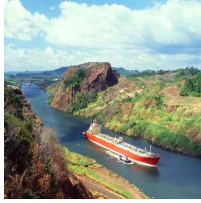
П. належить до країн, економіка яких зростає найшвидше у Латинській Америці. Цьому сприяє добре розвинений сектор послуг, на який припадає понад 3/4 ВВП, та широке використання долара США. Основні послуги: управління Панамським каналом, логістика, банківська діяльність, зона вільної торгівлі, система страхування, послуги контейнерних портів, флагманський реєстр, а також туризм. П. є центром офшорних банківських послуг. Економічному розвитку суттєво посприяв проєкт розширення Панамського каналу (2007—16), завдяки чому його пропускна здатність зросла більш ніж удвічі, дозволивши приймати судна великої місткості. Найбільшими користувачами каналу є США та Китай. Економічне зростання не призвело до загального збагачення населення, близько однієї його чверті живе в бідності. ВВП 2020 становив 109,52 млрд дол. США, у розрахунку на особу — 25 400 дол. США. Структура ВВП (2017): сільське господарство — 2,4 %, промисловість — 15,7 %, послуги — 82 %. Сільськогосподарська продукція: цукрова тростина, банани, ананаси, кукурудза, рис, птиця, молоко, яловичина, свинина. Провідні галузі промисловості: будівництво, виробництво цементу та будівельних матеріалів, цукро- та пивоваріння. Експортують рафіновану нафту, мідь, банани, кораблі, кам'яновугільну смолу, ліки; основні торговельні партнери: Еквадор, Гватемала, Китай, США, Нідерланди. Імпортують судна, очищену і сиру нафту, танкери, ліки; основні торговельні партнери: Китай, США, Японія, Колумбія, Еквадор.

Столиця Панама багата на споруди колоніального часу іспанських володінь 16—18 ст. У передмісті столиці Панамі-Вельї збереглися численні руїни будівель 14—15 ст., квадратна

башта собору Велья, стіни і фортифікаційні споруди, побудовані для захисту від піратських набігів, монастир Сан-Франциско, церкви Сан-Хосе, Ла-Компанья-де-Хесус і Ла-Консепсьйон, руїни монастиря Ла-Мерсед, Королівський міст. У столичному районі Сан-Феліпе (внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО) знаходяться центральна площа, руїни церкви та монастиря Санто-Домінго (1678) з аркою Арко-Чато, Музей колоніального релігійного мистецтва та ін. Відомими є Французька площа, будівля Суду, вулиця Пасео-де-лас-Боведас, Президентський палац (1673—1922), церква Дон-Боско (1957), пам'ятник Бальбоа (1913), церква Дель-Кармен біля воріт Ель-Канкрехо, Музей антропології Р. Торрес де Араус, Музей біологічного різноманіття з акваріумом, Панамський музей, Музей Панамського каналу, Столична церква (17 ст.), площа Болівара (17 ст.), ботанічний сад «Саміт» (налічує понад 15 тис. різновидів рослин). Серед екскурсійних об'єктів — шлюзи Мірафлорес, заповідний о-в Барро Колорадо, залишки давньої караванної стежки Каміно-де-лас-Крусес, екологічна обсерваторія Канопа-Тауер, «Форт Клейтон» (колишня військова база США). Об'єкти природної спадщини: о-ви Табоґа, Лас-Перлас (Перлові), Бокас-дель-Торо, архіпелаги Секас, Сан-Блас, національні парки «Бару», «Капірія», «Серро-Хойя», «Дар'єн», заповідники «Ла-Амістад», «Ісла-Канас», археологічний парк «Ель-Кано» з його «Храмом тисячі ідолів». Серед найвідоміших закладів вищої освіти — Панамський університет, Технологічний університет П., Міжамериканський університет П., Університет Панамського перешийку, Спеціалізований університет Америки, Університет науки і технологій, Міжнародний морський університет П. Видатні діячі країни: генерал М. Нор'єга, борець за незалежність Е. Уертас, футболіст Ф. Балой, спринтер Р. Бекфорд, бейсболіст Р. Керью, боксер Е. Педросі, композитор П. Альтаміранді, джазовий музикант К. Гарнетт, фольклорист К.-Ф. Чанґ Марін, піаніст Д. Перес, художник А. Сінклер, музикант М.-Е. Томпсон.

П. визнала незалежність України 1 січня 1992. Дипломатичні відносини між державами встановлені 21 травня 1993. Посол України в Мексиці за сумісництвом є послом у П., Посол П. в Польщі за сумісництвом є послом в Україні. Діє Почесне консульство П. в Києві, Почесне консульство України в П. У жовтні 2003 був скасований державний візит Президента України [Л. Кучми](#) до П. та Домініканської Республіки, який перервав латиноамериканське турне та повернувся до України через загострення українсько-російських відносин у зв'язку із ситуацією навколо українського о-ва Тузла. Інші контакти високого рівня: 19—21 вересня 2002 — офіційний візит Міністра закордонних справ України [А. Зленка](#) до П.; 6—8 червня 2012 — візит заступника Міністра-керівника апарату МЗС України [П. Клімкіна](#) до П., під час якого відбувся перший за 10 р. раунд політичних консультацій між МЗС двох країн; 21—23 серпня 2013 — офіційний візит Міністра закордонних справ України [Л. Кожари](#) до П. Української діаспори в П. немає.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Кузик А. Панама. Від океану до океану: Вояж—колекція // Міжнар. туризм. 2008. № 2;
2. Бадов Алан Крах и спасение панамского проекта // Эксперт Украина. 2008. № 51, спецвып.; Ігнат'єв П. Економічне диво Панами // Зовн. справи. 2015. № 7;
3. Бурлуцкий А. Панама — на благо мира // Мир туризма. 2020. № 4/6.

Бібліографічний опис:

Панама, Республіка Панама / О. В. Гладкий // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-882580>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).